

แนวทางการพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

Development Guidelines on Entrepreneurial Mindset of Community Enterprise for Sustainable Strength

กัมภณ มณีธร¹ ศิริจันทร์ เชื้อสุวรรณ² พชรินทร์ อุดมจรัสเดช³
วรมรรณ นามวงศ์⁴ รัชณี เสารแก้ว⁵ ภูริวัจฐ์ ชีคำ⁶ และครองจิต วรณวงศ์⁷
Peemaphon Maneethon¹ Sirijan Chuasuwan²
Phatcharin Udomjaratdet³ Waraman Namwong⁴
Ratchanee Soukaew⁵ Phuriwat cheekham⁶ Krongjit Wannawong⁷

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300^{1, 2, 3, 4, 5}
ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300^{6, 7}
Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University,
Chiang Mai 50300 Thailand^{1, 2, 3, 4, 5}
Department of Home Economics, Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University,
Chiang Mai 50300 Thailand^{6, 7}

*Corresponding Author E-mail: peemaphon_man@cmru.ac.th

(Received: December 8, 2023; Revised: March 14, 2024; Accepted: September 20, 2024)

บทคัดย่อ

การประกอบการในลักษณะวิสาหกิจชุมชน เป็นหนึ่งในธุรกิจที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงจากสภาวะแวดล้อมภายนอกทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี คู่แข่งขัน และพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปกติใหม่ อีกทั้งเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีทรัพยากรและเงินทุนน้อย จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องคิดหาวิธีการในการอยู่รอดพร้อมรับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและกระทบกับการดำเนินธุรกิจ การพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน จึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน โดยต้องมีความสามารถในการคิด

วิเคราะห์และประมวลผลจนเกิดเป็นข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดการองค์กร สามารถมองเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างรอบด้าน แสวงหาโอกาสที่อยู่รอบตัว กล้าเผชิญและพร้อมรับมือกับอุปสรรคที่อาจกระทบต่อธุรกิจ มีเป้าหมายชัดเจน เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สามารถวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงพร้อมวางแผนรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงเห็นศักยภาพ จัดความสามารถ และข้อจำกัดที่แท้จริงของตนเอง สู่แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จได้ โดยไม่นำเอาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาบั่นทอนความมุ่งมั่นในการสร้างความเติบโตให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน วิถีคิดแบบผู้ประกอบการจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในทุกระดับที่ต้องการประสบความสำเร็จ สร้างความยืดหยุ่นและปรับตัวท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ช่วยปรับทัศนคติที่มีต่อองค์กร สร้างการตระหนักรู้ถึงตัวตนเกิดความตื่นตัว เรียนรู้ถึงแนวทางในการพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ในธุรกิจ จึงทำให้เกิดความก้าวหน้าในองค์กร เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน การพัฒนา ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน วิถีคิดแบบผู้ประกอบการ

Abstract

A community enterprise operation is one of the businesses encountering the risks from changes in the external environment regarding the economy, society, technology, competitors, and new normal consumer behaviors. It is also a business group with limited resources and financial capital. It pushes entrepreneurs to find survival methods and cope with the risks that may be incurred and impact business operations. The development of entrepreneurial mindset for the community enterprises is therefore necessary for modern business operations, requiring an ability of thinking, analyzing and processing to obtain the data essential for the organizational management, realizing the overview of businesses, seeking the possible opportunities, having

encouragement and readiness to cope with the obstacles that may affect the business, setting a clear goal with its practicality, and possessing an analytical skill for all the risks to determine the contingency plans. All of these help realize one's real potential, capabilities, and limitations towards accomplishment without being discouraged by the obstacles or hindrances that may hinder the growth of community enterprises. Accordingly, an entrepreneurial mindset is deemed important for business operations at all levels towards the accomplishment. It builds more flexibility and adjustment among the changing environment, shapes the attitude towards the organization, promotes self-awareness and attentiveness, and helps learn the development guidelines to create new things in business in order to promote the advancement in the organization and serve as the development guidelines for sustainable potentials of the community enterprises.

Keywords: Community Enterprise, Development, Sustainable Strength, Entrepreneurial Mindset

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศได้นั้น ย่อมมาจากความเข้มแข็ง มุ่งมั่นปรับตัว พัฒนารูปแบบการดำเนินงานทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ มีนวัตกรรมเพื่อการแข่งขันได้ของผู้ประกอบการธุรกิจในทุกระดับ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดย่อมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโต ความอยู่ดีกินดี ของผู้คนในระดับฐานรากของระบบเศรษฐกิจไทย โดยอ้างอิงจากฐานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าในปี 2565 จำนวนผู้ประกอบการขนาดย่อมหรือ SME ในฐานข้อมูลมีจำนวนถึง 3,178 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.57 ของจำนวนวิสาหกิจรวมทั้งหมด ก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 12.6 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 71.86 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวม 4.54 ล้านล้านบาท คิดเป็น

สัดส่วนร้อยละ 35.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ การพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับธุรกิจขนาดย่อม จะช่วยให้เกิดทักษะแนวคิดที่ส่งผลต่อพัฒนาการ การจัดการ การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานทางธุรกิจ ซึ่งต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และการเข้ามาของสินค้าจากกลุ่มทุนข้ามชาติที่อาจส่งผลให้ธุรกิจขนาดย่อม โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนที่มีทรัพยากร ชีตความสามารถ และเงินทุนที่มีอย่างจำกัด ไม่สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนจนอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการชะงักงันพังทลายของรากฐานระบบเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศได้ในอนาคต

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เป็นหน่วยธุรกิจขนาดย่อมในระดับรากฐานที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจชุมชน เนื่องด้วยมีส่วนสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน อันนำมาสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น แต่ท่ามกลางกระแสความไม่แน่นอนของปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่เข้ามาส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ บางสถานการณ์ก็เกิดเป็นภัยคุกคามร้ายแรงถึงขั้นวิกฤติ หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีความเข้มแข็งและความยืดหยุ่นมากพอในการปรับตัว ก็จะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปให้ประสบความสำเร็จ หรือไม่สามารถพึ่งตนเองให้ยืนหยัดได้

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว โดยเฉพาะในภาคส่วนที่พึ่งพารายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก ต้องพบเจอกับวิกฤติอย่างรุนแรงเนื่องจากไม่สามารถประกอบธุรกิจได้ตามปกติ อีกทั้งวิกฤติดังกล่าวยังเป็นไปอย่างยาวนานกว่า 2 ปี จึงทำให้สังคมไทยต้องทบทวนแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาว่าการพึ่งพารายได้จากภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก จะมีความมั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริงได้หรือไม่ และหากวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นอีกในอนาคต จะมีความรุนแรงและมีช่วงเวลาของวิกฤติที่ยาวนานกว่าวิกฤติที่ผ่านมาหรือไม่ หรือการกลับไปหารากฐานเดิม คือ การเกษตรและการดำเนินธุรกิจในรูปแบบวิถีสวนชุมชนที่เป็นทางออกของคนส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติที่ผ่านมา โดยมีคนจำนวนไม่น้อยที่สามารถเปลี่ยนวิกฤติที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างและพัฒนาธุรกิจ หรือการมุ่งสร้างความเข้มแข็งในรูปแบบธุรกิจชุมชนจะกลายเป็นทางออกในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้เกิดความเข้มแข็งในระดับฐานรากและกลายเป็นฐานที่มั่นของระบบเศรษฐกิจของชาติได้อย่างแท้จริง

การสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการปรับแนวคิดจากการมุ่งเน้นการผลิตในระดับเกษตรต้นน้ำ หรือผลิตภัณฑ์ในระดับเริ่มต้นราคาต่ำ ให้สามารถยกระดับสู่การพัฒนาการบริหารจัดการให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง รู้จักพึ่งพาตนเอง เรียนรู้ เข้าใจ และแสวงหาวิธีการ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในปัจจุบัน มาปรับใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง จนเกิดการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจโดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการผลิตและการบริการ คือ การสร้างให้เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชน แต่การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจ และการแข่งขันทางการตลาดที่มีความรุนแรงในปัจจุบันได้นั้น จำต้องมีการพัฒนาโดยการสร้างแนวคิดในการประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านการจัดการการผลิต การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และสร้างมาตรฐานสินค้าหรือบริการ การแสวงหาช่องทางการตลาดที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้จริง การบริหารทรัพยากรและทุนต่าง ๆ มีองค์ความรู้และทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ต่อยอด จะช่วยยกระดับรายได้ของผู้คนในชุมชนให้สูงขึ้นได้

กระบวนการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีแนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการ จึงต้องเริ่มจากการสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการค้นหาและวิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง การค้นหาแนวทางในการพัฒนาโดยการให้หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน เพื่อช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยการสร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นของผู้ประกอบการ เริ่มต้นจากการมุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ อีกทั้งต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งส่วนมากเป็นไปเพื่อการรวมกลุ่มของคนในชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการขั้นพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงชีพเพิ่มขึ้น แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงความเข้มแข็งและศักยภาพที่แท้จริงแล้ว กลับพบว่าวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้ ผลตอบแทนที่ได้รับกลับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ อีกทั้งผลประโยชน์โดยส่วนใหญ่ไม่สามารถสร้างรายได้ สร้างงาน เพื่อบรรเทาความยากจนของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิธิตดแบบผู้ประกอบการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการที่จะพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ด้วยการสร้างแนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับผู้นำและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยกระบวนการที่เหมาะสมควรทำอย่างไร ซึ่งจะทำให้ต้องค้ความรู้ที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ต่อไป จึงได้กำหนดกรอบเนื้อหาที่เป็นประเด็นหลักในการค้นคว้าและนำเสนอ ดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชน 2) วิธิตดแบบผู้ประกอบการ 3) ความสำคัญของวิธิตดแบบผู้ประกอบการ 4) การสร้างความเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน 5) การพัฒนาทักษะวิธิตดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) หากพิจารณาความหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชนไว้ว่าเป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าหรือบริการ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ดำเนินโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ร่วมกัน มีการร่วมกลุ่มเพื่อประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนิติบุคคลหรือรูปแบบใด มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ เกิดการพึ่งพาตนเองของครอบครัวสมาชิกชุมชน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (อุทัย ปริญาสุทธิพันธ์, 2561)

ในปี พ.ศ. 2558 พรชัย พันธุ์ธาดาพร ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชนเดียวกัน ในลักษณะของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีแม่บ้าน หรือสหกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การผลิต การแปรรูป การจำหน่ายวัตถุดิบและผลผลิตที่ได้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน

ในปี พ.ศ. 2563 จริธรณ์ มีศรี ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า

เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ชุมชนอย่างรู้คุณค่า สามารถพึ่งพาตนเองทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมชุมชนมากกว่าการแสวงหาผลกำไรสูงสุด เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการรักษาระบบนิเวศทางสังคมโดยรวม

จึงสรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน เป็นการรวมกลุ่มของผู้คนในชุมชนที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ร่วมกัน ทั้งที่อยู่ในรูปแบบนิติบุคคลหรือรูปแบบอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวหรือสมาชิกในชุมชน ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

วิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปจัดแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐานและวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า (จินตนา กาญจนวิสุทธิ์, 2563) วิสาหกิจชุมชนพื้นฐานจะมีผลิตภัณฑ์ซึ่งมาจากภูมิปัญญา เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่ายในท้องถิ่นที่สนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เพื่อผลประโยชน์ในการสร้างรายได้และสวัสดิการให้ชุมชน และอีกประเภทคือ วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน มีรูปแบบใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์สามารถแข่งขันกับสินค้าอื่นได้ เป็นการผลิตและจำหน่ายในวงกว้าง มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการทำงาน

จากข้อมูลและบทวิเคราะห์ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า พบว่า โครงสร้างของประเภทกิจการวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกิจการในภาคการผลิตสินค้า รองลงมาคือภาคการผลิตปศุสัตว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร การผลิตปัจจัยการผลิต ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์จักสานและเฟอร์นิเจอร์ การประมง และเครื่องดื่ม โดยพบว่าศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อทำธุรกิจร่วมกัน แต่วิสาหกิจชุมชนไทยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญ ใน 4 ประเด็นดังนี้

ด้านการตลาด พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะทำการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายเฉพาะในพื้นที่ของตน ไม่มีการศึกษาพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภค ความต้องการของตลาด รวมถึงมาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องมีเพื่อการส่งออก ทำให้ไม่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดอื่นที่มีศักยภาพได้

ความยั่งยืนของกลุ่ม การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

โดยมากจะอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งเป็นการเฉพาะกิจ เป็นอาชีพเสริม หรือ ดำเนินการในช่วงเวลาที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐหรือเอกชนในช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ทำให้สุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นโครงการหรือเมื่อหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนถอนตัวออกไป ก็เป็นเหตุแห่งการล้มเลิกหรือยุติกิจการ

องค์ความรู้ด้านการเงินและบัญชี วิชาทฤษฎีชุมชนหลายแห่งยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารการเงินและการจัดทำบัญชี จึงทำให้ไม่สามารถบริหารค่าใช้จ่ายเงินทุน และผลกำไร เพื่อให้กิจการอยู่รอดได้

ความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูล การบริหารจัดการฐานข้อมูลของวิชาทฤษฎีชุมชนยังไม่สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงได้อีกทั้งไม่มีการจัดทำผังข้อมูลที่เป็นระบบจึงทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ไม่อาจนำข้อมูลที่มีในอดีตใช้เพื่อการบริหารจัดการในอนาคตได้

จากจุดอ่อนสำคัญทั้ง 4 ประการของวิชาทฤษฎีชุมชนไทย สู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิชาทฤษฎีชุมชนไทย โดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ดังนี้

1. การพัฒนาวิชาทฤษฎีชุมชนต้องสอดคล้องกับแผนงาน โครงการที่สนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทเพื่อโอกาสในการรับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเติบโตในอนาคต

2. มุ่งขับเคลื่อนวิชาทฤษฎีชุมชนให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ทั้งการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคหรือมีส่วนช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมดีขึ้น

3. ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่การสร้างสรรคการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้เกิดเป็นผลงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านสื่อเพื่อสร้างการรับรู้และติดตาม

4. สร้างการเชื่อมโยงตลาดสู่แหล่งผลิตที่มีศักยภาพ ตามนโยบายเกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด เพื่อรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรหรือหัตถกรรมเชื่อมโยงสู่ตลาดค้าส่งค้าปลีก รวมถึงการทำเกษตรพันธสัญญาเพื่อเพิ่มโอกาสการขายและสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรว่ามีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน

5. ทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดเพื่อสร้างการรับรู้และเป็นข้อมูลให้กับผู้ผลิตในท้องถิ่นทราบถึงโอกาสและศักยภาพของตลาดในการจำหน่าย

สินค้า เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

6. บูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อรับความช่วยเหลือ ทั้งเทคโนโลยี องค์ความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการแสวงหาตลาดเพื่อสร้างความเข้มแข็งและต่อยอดในเชิงพาณิชย์

7. ดำเนินการแบ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามศักยภาพเพื่อสามารถส่งเสริม บ่มเพาะ ตั้งแต่การพัฒนาคุณภาพกระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างเรื่องราว การจัดการระบบสินค้าคงคลัง การบริการการเงินและบัญชี การจัดทำนาย เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือในข้อจำกัดที่เป็นประเด็นสำคัญได้อย่างตรงจุด

8. ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ข้อกำหนดการจัดตั้ง สิทธิประโยชน์ การขอจดสิทธิบัตรหรือทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิประโยชน์ในกรอบข้อตกลงทางการค้า ระเบียบการนำเข้า ส่งออก และมาตรฐานที่ต้องมีหากต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังประเทศปลายทาง เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตและการอยู่รอดทางธุรกิจ

จากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิต สินค้าหรือบริการและดำเนินการในรูปแบบคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน รวมตัวกัน เพื่อประกอบกิจการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับสมาชิก โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติ ภูมิปัญญา ของชุมชนที่มีอยู่เดิม การเกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการบริหารจัดการระบบ เศรษฐกิจของชุมชน โดยผู้นำและสมาชิกภายในชุมชนเอง ดังนั้น เพื่อให้การรวมกลุ่ม ดังกล่าว สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและ ทำลายล้างทางธุรกิจอย่างรุนแรงได้นั้น จึงจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านการประกอบ ธุรกิจอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการธุรกิจในภาพรวม การตลาด การเงิน และบัญชี การสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนและการอยู่รอดทางธุรกิจ อีกทั้งต้องให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นตั้งแต่หน่วยธุรกิจย่อย ในระดับท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการรวม กลุ่มของชุมชนที่มีศักยภาพ และการนำวิถีคิดแบบผู้ประกอบการมาใช้จะช่วยให้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดแนวคิดในการบริหารจัดการธุรกิจอย่างรอบคอบ รอบด้าน ด้วยแนวคิดอย่างผู้ประกอบการ

วิธีคิดแบบผู้ประกอบการ

วิธีคิด หรือกรอบแนวคิด (Mindset) จากแนวคิดของ Cherry ในปี 2018 ได้ให้ความหมายว่า เป็นชุดของความเชื่อ ทศนคติเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดวิธีการตีความและการโต้ตอบกับสิ่งรอบตัว ซึ่งระบบความเชื่อเหล่านี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมและความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการจะมีกรอบแนวคิดหรือวิธีคิดที่มีลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งรัชพล จอมไตรคุป และวัชรพงษ์ อินทรวงศ์ (2558) กล่าวว่า ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งองค์การ เป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนที่เข้ามาดำเนินธุรกิจ โดยยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อผลกำไรและความพอใจ ซึ่งผู้ประกอบการจะนำพาธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จได้หากมีกระบวนการคิดที่เรียกว่า วิธีคิดแบบผู้ประกอบการ ซึ่ง กฤตินี พงษ์ธนเลิศ และ ณัฐพล อัสสระรัตน์ (2565) กล่าวว่า วิธีคิดแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur Mindset) เป็นบ่อเกิดของนวัตกรรมและพลวัตที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจรอดพ้นจากวิกฤติ เกิดการปรับตัวและยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านดีและเลวร้าย ช่วยให้เกิดการดำเนินกิจกรรมและการวางแผนจัดการทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ถึงความหมายของผู้ประกอบการ และวิธีคิดแบบผู้ประกอบการมารวมกัน การประกอบการธุรกิจโดยมีวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ จึงหมายถึง การดำเนินธุรกิจด้วยกลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งที่เป็นนิติบุคคล หรือไม่ได้เป็นองค์กรนิติบุคคล ที่มีรูปแบบแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ โดยมีวิธีคิดเพื่อแสวงหาโอกาสทางธุรกิจจากองค์ความรู้และทรัพยากรพื้นฐานที่มีในชุมชน ได้อย่างสร้างสรรค์ มีความเป็นไปได้ มีโอกาสสำเร็จ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความสามารถในการวิเคราะห์ธุรกิจ กล้าเสี่ยงในการลงทุนทางธุรกิจ และมีแผนในการดำเนินธุรกิจ พร้อมปรับตัวเพื่อป้องกันความเสี่ยงทางธุรกิจอย่างรอบด้าน การสร้างวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นได้นั้น จึงต้องเริ่มจากการสร้างและปลูกฝังกระบวนการทางความคิด ผ่านกระบวนการคิด เพื่อให้เกิดเป็นมุมมองของตน หรือกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นประสบการณ์ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับทั้งด้านความรู้พื้นฐานทางธุรกิจ การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ทางธุรกิจ สู่การปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้

การคิดแบบผู้ประกอบการ จะมีความแตกต่างจากการคิดของผู้ปฏิบัติงาน ในภาคธุรกิจ ได้แก่ พนักงาน หรือลูกจ้าง กล่าวคือ ผู้ประกอบการจะต้องสามารถ วิเคราะห์และมองภาพรวมของธุรกิจ แสวงหาความรู้และโอกาสในการพัฒนาธุรกิจ อีกทั้งต้องวางแผนป้องกันความเสี่ยงและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเน้นไปที่การมองธุรกิจในภาพรวม แตกต่างกับมุมมองของพนักงาน หรือลูกจ้างที่จะมองเห็นเฉพาะหน้าที่ความรับผิดชอบตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย ตามโครงสร้างบังคับบัญชาเท่านั้น โดยไม่สนใจถึงสภาพแวดล้อมภายนอก ความเสี่ยง ความคุ้มค่าของการทำงานและต้นทุนทางธุรกิจ และมุ่งเน้นความสนใจไปที่ ค่าตอบแทนของการปฏิบัติงานเพื่อเลี้ยงชีพเพียงเท่านั้น

วิธีคิดในการดำเนินธุรกิจของแต่ละคน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับ องค์ความรู้และการพัฒนาวิธีคิด จากการนำวิธีคิดแบบผู้ประกอบการมาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจ กล่าวคือ เมื่อต้องพบเจอกับสถานการณ์กระทบกับธุรกิจไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์เชิงบวก หรือสถานการณ์เชิงลบ ที่อาจส่งผลต่อรายได้และความยั่งยืนของธุรกิจ จะสามารถประเมินถึงผลกระทบและความเสี่ยงที่จะได้รับจากสถานการณ์นั้น คิดหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อแสวงหา โอกาสทางธุรกิจภายใต้สถานการณ์นั้น ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดทางธุรกิจ รูปแบบเดิม ด้วยความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งการทำเช่นนี้จะเป็นการพัฒนา ศักยภาพของตนเองและองค์กรให้ประสบความสำเร็จในงานที่ดำเนินอยู่ได้ อีกทั้งยังสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการระบบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจภายในครัวเรือนหรือชุมชนของตนได้อีกทางหนึ่ง จากแนวคิดดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนัญญ์ชนกข์ ไทยเจริญ (2566) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจ ชุมชน คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม ทั้งการจัดการภายในองค์กร การตลาด การผลิต เทคโนโลยีและศักยภาพของผู้นำ ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่ผู้ประกอบการต้องมี ดังนั้นการพัฒนาแนวคิดแบบ ผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการปรับรูปแบบแนวคิดดำเนินธุรกิจ แบบเดิมซึ่งมีการดำเนินธุรกิจโดยขาดแผนงานที่ชัดเจน เป็นไปเพื่อการดำเนินกิจกรรม เป็นการเฉพาะกิจ ขาดการจัดการที่เป็นระบบอย่างรอบด้าน สู่การพัฒนาแนวคิด แบบผู้ประกอบการที่ต้องเรียนรู้ ปรับตัว เพิ่มพูนความรู้ด้านการจัดการและสามารถ มองภาพรวมทางธุรกิจได้อย่างรอบด้าน จะมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้บริหารงานใน

วิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ยั่งยืน จากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพด้วย มุมมองแห่งการเป็นผู้ประกอบการ

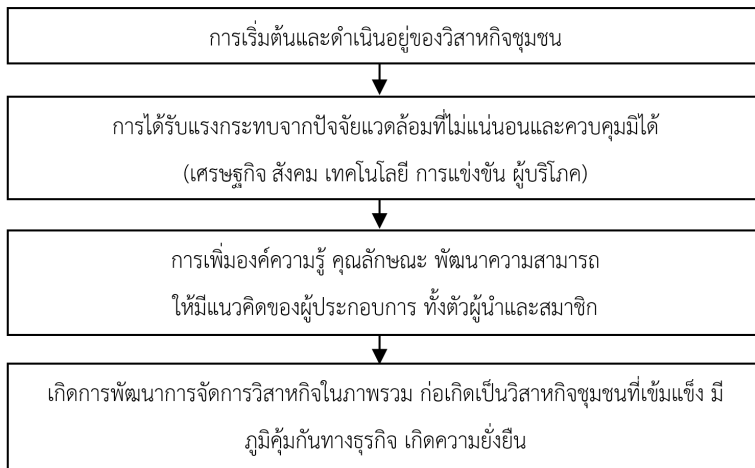
ความสำคัญของวิถีคิดแบบผู้ประกอบการ

การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจในปัจจุบันที่อยู่ในยุคพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การแข่งขัน รวมทั้งพฤติกรรมของ ลูกค้า อีกทั้งอาจมีความเสี่ยงที่ต้องพบกับวิกฤติจากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ที่อาจทวีความรุนแรงมากขึ้นจนส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม เปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นยุคปกติใหม่ การยึดติดกับการดำเนินธุรกิจในรูปแบบเดิม เช่นในอดีต หรือการดำเนินธุรกิจโดยผู้คนในชุมชนท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ทางธุรกิจ และเทคโนโลยีน้อย อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดและแข่งขันกับ คู่แข่งทางธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรเข้ามาทำตลาด โดยเฉพาะ หากธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้เห็นถึงโอกาสทางธุรกิจและการเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์ ที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินธุรกิจอยู่ด้วยแล้ว ก็สามารถสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ คุณประโยชน์ และความคุ้มค่าที่มากกว่าเข้าสู่ตลาดจน วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจ ชุมชนส่วนใหญ่มักเป็นไปอย่างเชื่องช้า ขาดความกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาธุรกิจ ให้เติบโต เพราะคิดเพียงว่าการดำเนินธุรกิจของตนอยู่ในภาวะมั่นคงแล้ว อีกทั้ง เคยชินกับการดำเนินธุรกิจในรูปแบบเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนัญญ์ ชนกข์ ไทยเจริญ (2566) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ ยั่งยืน และ ผลการวิจัย ของ สนิทเดช จินตนา และธีระพงษ์ ภูริปานิิก (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางในการสร้างความเข้มแข็ง ให้กับวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย โดยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและการสร้างความเข้มแข็งของ วิสาหกิจชุมชนหรือในธุรกิจขนาดย่อม คือ ตัวผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจทั้งตัวผู้นำและ สมาชิก ยังขาดทักษะความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ ทั้งด้านการจัดการภายใน การจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการการเงินและบัญชี การจัดการ การผลิตและมาตรฐานสินค้าที่ผลิตได้ อีกทั้งยังขาดทักษะด้านการปรับตัวให้เข้า

กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและการเข้ามาของคู่แข่งที่มีศักยภาพจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องมีการดำเนินธุรกิจจึงอาจเป็นความผิดพลาดที่ส่งผลร้ายต่อความยั่งยืนทางธุรกิจในที่สุด

เมื่อทุกองค์กรไม่ว่าธุรกิจขนาดใหญ่หรือเล็ก ไม่สามารถหนีพ้นกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมภายนอก การคิดแบบผู้ประกอบการที่มีองค์ความรู้เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ จึงจะทำให้ธุรกิจปรับตัวอยู่รอดได้ และไม่เฉพาะกับการนำมาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจเท่านั้น แม้กระทั่งการทำงานในอาชีพต่าง ๆ ก็สามารถใช้วิธีคิดนี้เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้รับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ รวมทั้งไม่เฉพาะผู้ที่เป็นายจ้างหรือผู้ประกอบการที่จะใช้กรอบแนวคิดได้เท่านั้น ทั้งผู้ปฏิบัติงาน ลูกจ้าง หรือสมาชิกในองค์กร ก็สามารถนำทักษะการคิดดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อให้รู้สึกเหมือนตนเองเป็นเจ้าของกิจการนั้น ๆ สามารถมองเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างรอบด้าน มองเห็นโอกาสที่อยู่รอบตัว มีเป้าหมายที่ชัดเจน กล้าเผชิญกับอุปสรรค เพราะสามารถวิเคราะห์ถึงความเสี่ยง พร้อมวางแผนรองรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ (Katalyst, 2021)

จากความสำคัญที่องค์กรต่าง ๆ ควรสร้างกระบวนการคิดหรือวิธีคิดของการเป็นผู้ประกอบการให้กับคนในองค์กร รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนเช่นกัน สามารถพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกิดความเข้มแข็งได้ หากผู้นำและสามารถมีวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการทางความคิดของผู้นำและสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ในการผลักดันให้กลุ่มเป็นไปตามวิธีคิด ซึ่งดังแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ
ที่มา : ภิรมณ์ มณีธร (ผู้เขียนบทความ)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากความไม่แน่นอนของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถปรับตัวยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืน จึงต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนด้วยการพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ

การสร้างความเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน

การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะทำการกิจให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ซึ่งจะแสดงออกมาผ่านกระบวนการคิดและการกระทำ คนที่มีความเป็นผู้ประกอบการ จะมีแนวคิดแบบผู้ประกอบการอยู่ภายใน (Katalyst, 2021) ดังนั้น การสร้างความเป็นผู้ประกอบการ จะส่งผลต่อทำให้กลุ่มมีศักยภาพในการแข่งขันและประสบความสำเร็จได้ โดยผ่านการพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้กับผู้นำและสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในที่นี่ได้นำมา

ปรับประยุกต์มาใช้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้ดังนี้

ประการแรก สามารถมองเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างรอบด้าน ก่อนที่จะเริ่มต้นธุรกิจหรือการกำหนดทิศทางของการดำเนินธุรกิจ สิ่งสำคัญคือผู้ประกอบการต้องสามารถวิเคราะห์และทราบถึงทรัพยากร ความสามารถ ข้อจำกัดที่มีของตนเอง ให้ครบถ้วนทุกด้าน เพื่อทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนที่มาจากปัจจัยภายในของธุรกิจ วางแผนจัดจุดอ่อนที่มีภายในธุรกิจให้น้อยที่สุด หรือกำหนดแผนในการเตรียมความพร้อมสำหรับปัญหาและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน แสวงหาทรัพยากรที่องค์กรยังขาดแคลนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น เมื่อผู้นำและสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก็สามารถประสานงานไปยังหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมองค์ความรู้ที่ต้องการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ได้มาตรฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาด้วยองค์ความรู้และวิธีการใหม่จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการในธุรกิจชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี โดยจิราวรรณ สมหวัง สุกัญญา พยุงสิน และกิตติวิทย์ ทองอร่าม ที่พบว่า หากธุรกิจชุมชนต้องการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นต้องพยายามแสวงหาการเชื่อมโยงเครือข่ายในทุกภาคส่วนเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทั้งด้านการตลาด การขาย การกระจายสินค้าทางการเกษตร การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งจะเป็แนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ประการที่สอง มองเห็นโอกาสที่อยู่รอบตัว ความเป็นผู้ประกอบการจะให้ความสำคัญกับการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจจากสิ่งรอบตัว ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทุกคนมองข้าม แต่สามารถแสวงหาวิธีการในการพัฒนาทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์ หรือ ขั้นตอนการให้บริการจนสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่กำลังเป็น ผู้ประสบกับปัญหาได้ ดังนั้นการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงไม่ควรยึดติดกับกรอบแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเดิมที่มี

การส่งต่อภูมิปัญญาจากฐานสู่ฐานมาสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดปัญหาผลิตภัณฑ์ขาดจุดเด่นและเอกลักษณ์สำคัญ จนไม่สามารถต่อยอด ผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายไปยังกลุ่มตลาดที่สามารถสร้างรายได้และผลตอบแทนได้ให้ เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ การพัฒนารอบแนวคิดด้านการ ประกอบการให้เกิดขึ้น จึงควรเริ่มต้นที่การสร้างกรอบแนวคิดที่มีความแตกต่างอย่าง สร้างสรรค์ ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบการให้บริการรูปแบบใหม่จากช่องว่าง และโอกาสทางการตลาดที่มีอยู่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุในชุมชนโดยยึดเอา ความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มที่มีโอกาสเติบโตสูง การปรับปรุงรูปแบบ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีธรรมชาติโดยพยายามสร้างความแตกต่างที่ทำให้ กลุ่มนักท่องเที่ยววิถีธรรมชาติเข้าถึงและรับรู้ได้ อันจะเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจ ในตลาดใหม่ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงยุทธ ต้นวัน และ รัชตาพร บุญกอง ที่ได้ศึกษาถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยอัตลักษณ์และ ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นหลักในการออกแบบ โดยต้องมุ่งเน้นให้ผลิตภัณฑ์มีความ โดดเด่น แปลกใหม่ มีความน่าสนใจ โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด รูปแบบการใช้งาน มีราคาและต้นทุนการผลิตที่ไม่แพง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงาน วิจัยของพระมหาสุริยัน อุตตโร และคณะ ในปี 2562 ที่ได้ศึกษาถึงการพัฒนาเทคนิค และกระบวนการถนอมอาหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้าน โนนกาหลง อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างให้เกิด ผลิตภัณฑ์ชุมชนตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องมาจากความมีจุดเด่น มีเอกลักษณ์หรือความเฉพาะตัวของความคิดนั้น ๆ มีความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร มีความเป็นสิ่งแรกจากสิ่งที่ยังไม่มีผู้ใดสร้างขึ้นมา และการมีความหมาย มีความ สร้างสรรค์ สามารถสื่อความหมายที่ชัดเจนไปยังผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ได้

ประการที่สาม กล้าเผชิญกับอุปสรรค การดำเนินธุรกิจมักมาพร้อมทั้ง อุปสรรคเสมอ การสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับผู้นำและสมาชิกใน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเมื่อการดำเนินธุรกิจถึงจุดวิกฤติ หรือ พบกับปัญหาร้ายแรงที่เกิดขึ้น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มต้องร่วมใจกันต่อสู้ แสวงหาแนวทางในการรับมือและแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถข้ามผ่านปัญหาและอุปสรรคนั้นไปได้ การเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาซ้ำ ๆ บ่อยครั้ง จะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นการฝึกทักษะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิมภณ มณีธ (2566) ที่ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการภายในของวิสาหกิจชุมชน จะสำเร็จได้ต้องมาจากความร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรในการแสวงหาแนวทางเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม เป็นการลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการจัดการ เพื่อพัฒนาศักยภาพ การแข่งขันได้ และความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน

ประการที่สี่ มีเป้าหมายที่ชัดเจน การตั้งเป้าหมายทางธุรกิจเป็นไปเพื่อให้สามารถสำรวจผลการดำเนินงานทางธุรกิจเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่ามีการพัฒนาหรือมีความก้าวหน้ามากน้อยขนาดไหน การมีเป้าหมายทางธุรกิจที่ชัดเจนทั้งแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มจำนวนฐานลูกค้าและยอดขาย การพัฒนาองค์ความรู้และรูปแบบการจัดการในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีความชัดเจน อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ชี้วัดได้ถึงเป้าหมายและความสำเร็จ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่กิจการต้องการมุ่งไปที่สามารถวัดผลการปฏิบัติได้ อีกทั้งมีความเป็นไปได้ สอดคล้องกับศักยภาพ ความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น เป้าหมายการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หรือการบริการให้มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ และมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น การพัฒนารูปแบบการบริการที่แพคเกจโฮมสเตย์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งชุมชน เป็นต้น

ประการที่ห้า สามารถวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงพร้อมวางแผนรองรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ต้องสามารถวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นกับการดำเนินงานทางธุรกิจ โดยต้องมีการประเมินถึงความเสี่ยงหรือแรงกระทบที่อาจส่งผลทั้งในด้านดีและด้านร้ายให้ครอบคลุมทุกด้านเป็นระยะ ๆ พร้อมกำหนดแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นไว้รองรับ โดยเฉพาะการดำเนินงานธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่มีทรัพยากรและเงินทุนทางธุรกิจน้อย หากไม่มีการวางแผนเพื่อรองรับถึงความเสี่ยงไว้ดีพอ ย่อมส่งผลต่ออนาคตและความยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจของกลุ่มได้ในที่สุด เช่น ความเสี่ยงทางธุรกิจที่อาจเกิดขึ้นจากโรคระบาดภัยทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ กระแสนิยมในการบริโภคของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคปกติใหม่ เป็นต้น ความเสี่ยงที่กล่าวมานี้จึงเป็นได้ทั้งความเสี่ยงที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรค ที่ส่งกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จูมามาต มามกมล และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความเสี่ยงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตระกร้าหวาย บ้านหนองแรด อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์และบริหารความเสี่ยงด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับการบริหารวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะด้านกลยุทธ์ การปฏิบัติการ การจัดการการเงิน และ ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยภายในที่สามารถควบคุม ปรับแก้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของการดำเนินธุรกิจ

การพัฒนาทักษะวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน

การสร้างลักษณะความเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น โดยการฝึกคิดแบบผู้ประกอบการ ซึ่งวิธีคิดแบบผู้ประกอบการใช้ได้กับผู้นำและสมาชิกในองค์กรทุกคน ไม่เฉพาะกับผู้ประกอบการ หรือธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งเท่านั้น ซึ่ง Pandey (2023) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ ทำได้โดยการฝึกคิดสร้างสรรค์

ฝึกประเมินความเสี่ยง มองความล้มเหลวเป็นโอกาสที่จะเติบโต แสวงหาการเรียนรู้จากผู้อื่น และการมีเครือข่าย ฉะนั้น ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จึงจะนำวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ มาปรับใช้กับให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้น โดยการฝึกปฏิบัติดังนี้

1. ฝึกคิดสร้างสรรค์ เพื่อจะได้เห็นทางเลือกที่มากขึ้น เป็นการคิดนอกกรอบ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือวิธีการเดิม ๆ ที่เป็นการจำกัดศักยภาพของตนเอง ซึ่งการคิดสร้างสรรค์และการคิดนอกกรอบจะทำให้เกิดนวัตกรรม สร้างสรรค์สินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ ทั้งนี้ กลุ่มอาจมีการประชุม ระดมความคิดเห็นกัน นำข้อมูลคำติชมจากลูกค้า หรือปัญหาที่พบมาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยไม่มุ่งเน้นที่จะตอบโต้ว่าไม่มีทางทำได้ หรือคงทำได้เพียงแค่นี้

2. ฝึกประเมินความเสี่ยง เพื่อการตัดสินใจที่ดี การประเมินโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อจะได้วางแผนควบคุมและรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น ทำให้มีความพร้อมในการได้ปรับตัวได้อย่างรวดเร็วขึ้น และมีความกล้าในตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสม สามารถตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน คว้าโอกาสได้ไว วางแผนการรับมือกับปัญหาและผลเสียในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งนี้ กลุ่มอาจมีการประชุมเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และฝึกการจัดทำแผนรองรับ รวมทั้งมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ

3. ฝึกมองความล้มเหลวเป็นโอกาสที่จะเรียนรู้และเติบโต ความล้มเหลวเป็นกระบวนการหนึ่งของความเป็นผู้ประกอบการ ในการทำงานคงต้องพบกับความผิดพลาดซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ความล้มเหลวจะทำให้มีประสบการณ์ ได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จและสิ่งที่ต้องใส่ใจระมัดระวังไม่ควรถ้าอีก การคิดแบบนี้จะสร้างความรู้สึกไม่ท้อแท้จนไม่ยอมทำต่อ ขณะเดียวกันทำให้เกิดความรอบคอบมากขึ้น การคิดแบบนี้เป็นการให้นิยามความล้มเหลวใหม่ ว่าเป็นหนทางที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ โดยมองว่าเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าเติบโตต่อไป

4. แสวงหาการเรียนรู้จากผู้อื่น ความรู้ ไอเดียใหม่ ๆ โดยการอ่าน การฟัง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการ จากที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เป็นแบบอย่างของผู้มีแนวคิดแบบผู้ประกอบการ มาช่วยเหลือให้คำแนะนำ

จะทำให้เกิดการเรียนรู้การรับมือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งสมาชิกกลุ่มชักชวนกันเข้าร่วมกิจกรรม ศึกษาดูงาน เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุน ก่อให้เกิดบรรยากาศความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้

5. มีเครือข่าย เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มผู้ประกอบการ ทั้งนี้ การอยู่ใกล้และแวดล้อมด้วยบุคคลที่มีกรอบแนวคิดแบบผู้ประกอบการ จะช่วยซึมซับ วิถีคิด เพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อนำไปปรับใช้กับการดำเนินงาน ทั้งนี้กลุ่มอาจต้องมีเครือข่าย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายความคิดให้กับสมาชิกในกลุ่มให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น และการประสานความร่วมมือกัน ช่วยให้การพัฒนากลุ่มเป็นไปได้ไวและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาทักษะวิถีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยนำวิธีการพัฒนาวิถีคิดแบบผู้ประกอบการข้างต้น ผสมกับการพัฒนารูปแบบจากวัฏจักรการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอ้างอิงของ สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2554) และสมยศ ปัญญา มาก และคณะ (2559) ได้แบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 คือ แนวทางการพัฒนาทักษะวิถีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นฐาน (เริ่มต้น) กล่าวคือ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่งเริ่มดำเนินงาน ยังไม่มีความแข็งแกร่งด้านการจัดการ ด้านผลิตภัณฑ์ ผลประกอบการ และยอดขาย โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) ดำเนินการศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พร้อมกำหนดแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง ชุมชน ความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบการบริการ

2) ดำเนินการพัฒนาทักษะความรู้ด้านการจัดการและการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภายนอก โดยองค์กรชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่าย องค์กรชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องต่อองค์ความรู้และทรัพยากรที่ขาดแคลนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

3) ดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน พร้อมพัฒนาทักษะและกระบวนการคิดในรูปแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น ทั้งการวิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เห็นภาพรวมทางธุรกิจโดยต้องสามารถเห็นถึงทุนหลักที่สามารถใช้ในการดำเนินงานจากชุมชน นำมาสู่การแสวงหาโอกาสทางธุรกิจจากสิ่งที่มีภายในชุมชน โดยต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบการผลิตสินค้าหรือบริการในรูปแบบเดิม แต่ควรแสวงหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีโอกาสขายสินค้าหรือบริการได้จริงในตลาดที่มีศักยภาพ ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การวิจัยตลาด ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่พัฒนาขึ้นสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้และมีความคุ้มค่าในการลงทุน

4) เมื่อได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้แล้ว จึงนำมาสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อจำหน่ายไปยังตลาดได้จริง โดยเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญ เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้นดำเนินงานนี้ มีทรัพยากรเงินทุนที่ใช้ในการขับเคลื่อนธุรกิจน้อย การตัดสินใจลงทุนจึงต้องมีความละเอียด รอบคอบ ถี่ถ้วน โดยทำการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงในแต่ละเหตุการณ์ ทั้งในด้านบวกและด้านลบไว้รองรับ เพื่อให้การตัดสินใจแต่ละครั้งเป็นไปอย่างถูกต้องมากที่สุด หากการตัดสินใจนั้นเป็นสิ่งที่ผิดพลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็จะมีแผนการรองรับกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไว้แล้ว

5) ดำเนินการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจร่วมกัน ทั้งเป้าหมายทางธุรกิจที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องการเติบโต เป้าหมายของยอดขายผลิตภัณฑ์หรือบริการซึ่งจะนำมาสู่รายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนให้อยู่ดีมีสุขยิ่งขึ้น เป้าหมายของการสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

แนวทางที่ 2 คือ แนวทางการพัฒนาทักษะวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนในระดับก้าวหน้า กล่าวคือ เป็นการพัฒนาทักษะวิธีคิดแบบผู้ประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินกิจการมาในระยะหนึ่ง มีความเข้มแข็งด้านการประกอบธุรกิจในระดับปานกลาง มีผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นและจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างหลากหลายน้อย แต่มีระดับของการพัฒนาที่ดีกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายชุมชนที่เพิ่งเริ่มก่อตั้ง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้มีรูปแบบการดำเนินงานและมีโครงสร้างการจัดการบ้างแล้ว แต่ยังขาดการรับรู้ถึงศักยภาพ ความสามารถ ข้อจำกัด และทรัพยากรที่มีในองค์กร จึงทำให้การพัฒนาเป็นไปด้วยความล่าช้าและขาดทิศทางและเป้าหมายที่มีความชัดเจน จึงต้องได้รับความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการพร้อมกับการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ มาตรฐานการผลิต การตลาด และช่องทางการขาย เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นสำคัญที่ส่งเสริมให้ธุรกิจมีความเข้มแข็ง และ จุดอ่อนสำคัญและทรัพยากรองค์ความรู้ที่ขาดซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2) ดำเนินการพัฒนาทักษะความรู้ด้านการจัดการและการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภายนอก ซึ่งจะมีการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกับแนวทางการพัฒนาที่ 1 กล่าวคือ องค์กรชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องต่อองค์ความรู้และทรัพยากรที่ขาดแคลนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้ จะสามารถตัดสินใจเลือกหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในจุดอ่อนที่ตัวเองกำลังประสบกับปัญหาได้ดีกว่าเนื่องจากได้ดำเนินกิจการมาในระยะหนึ่งแล้ว

3) ดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพไปพร้อมกับการพัฒนาทักษะและกระบวนการคิดในรูปแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น ทั้งการวิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เห็นภาพรวมทางธุรกิจโดยคำนึงถึง

ทุนหลักที่เป็นเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของชุมชนเดิมที่สามารถใช้ในการดำเนินงานสู่การแสวงหาโอกาสทางธุรกิจจากสิ่งที่มีภายในชุมชน โดยต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบการผลิตสินค้าหรือบริการในรูปแบบเดิม แสวงหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีโอกาสขายสินค้าหรือบริการได้จริงในตลาดที่มีศักยภาพ โดยความร่วมมือจากองค์กรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อการสร้างมาตรฐานและผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้นกว่าผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน

4) ดำเนินการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อจำหน่ายไปยังตลาดได้จริง โดยเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญ เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทรัพยากรในการขับเคลื่อนธุรกิจน้อย ทุกการตัดสินใจจึงต้องมีความคุ้มค่าสูงสุด โดยต้องทำการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงในทุกเหตุการณ์ ทั้งในด้านดีและเลวร้าย อีกทั้งต้องมีแผนการรองรับกับสถานการณ์หรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

5) ดำเนินการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจร่วมกัน เพื่อให้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและจุดมุ่งหมายที่ทุกคนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมุ่งไป ทั้งเป้าหมายเติบโตทางธุรกิจ ยอดขายผลิตภัณฑ์ การเพิ่มส่วนตลาด หรือการมุ่งนำผลิตภัณฑ์ใหม่ไปสู่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ มาสู่รายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนให้อยู่ดีมีสุขยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาวิธีการคิดแบบผู้ประกอบการ ต้องค่อย ๆ ฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำและสมาชิกในกลุ่มได้ซึมซับ ยกระดับวิธีคิดให้เป็นแบบผู้ประกอบการ อันเป็นหนทางที่สร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนได้

บทสรุป

เนื่องจากการประกอบการในลักษณะวิสาหกิจชุมชน เป็นหนึ่งในธุรกิจที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม พฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปกติใหม่ คู่แข่งขัน และเทคโนโลยี จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องคิดหาวิธีการในการเอาตัวรอดพร้อมรับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและกระทบกับการดำเนินธุรกิจเหล่านี้ อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดย่อมในระดับชุมชนท้องถิ่นที่มีผลกระทบกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้นั้นท้องถิ่น หากไม่สามารถรับมือและแสวงหาโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการประกอบการ พัฒนาวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน จึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน

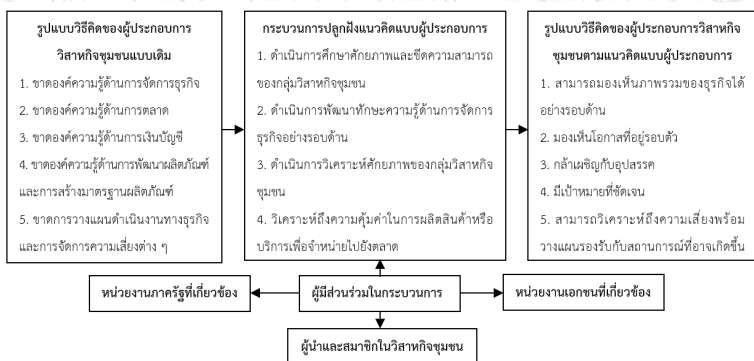
วิธีคิดแบบผู้ประกอบการ จึงแตกต่างจากการคิดในรูปพ่อค้าแม่ค้าทั่วไป กล่าวคือ จะคิดเพียงแค่ซื้อสินค้ามาและขายสินค้าไป โดยเป็นไปเพื่อให้เกิดความอยู่รอดเลี้ยงปากท้องรายวันเท่านั้น แต่ต้องสามารถคิด วิเคราะห์ และประมวลผลจนเกิดเป็นข้อมูลที่เป็นต่อการจัดการองค์กร สามารถมองเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างรอบด้าน แสวงหาโอกาสที่อยู่รอบตัว ถ้าเผชิญและพร้อมรับกับอุปสรรคที่อาจกระทบต่อธุรกิจ มีเป้าหมายชัดเจน เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สามารถวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงพร้อมวางแผนรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถมองเห็นศักยภาพ ชีตความสามารถ และข้อจำกัดของตนเอง เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเพื่อข้ามผ่านอุปสรรคมาพบกับความสำเร็จได้ โดยไม่มาเอาปัญหาที่เกิดขึ้นมาบั่นทอนความมุ่งมั่นในการสร้างความเติบโตให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน

วิธีคิดแบบผู้ประกอบการจึงมีความสำคัญไม่เฉพาะแต่กับธุรกิจขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จเท่านั้น แต่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในทุกระดับที่ต้องการประสบความสำเร็จในธุรกิจของตน เนื่องจากวิธีคิดแบบผู้ประกอบการจะช่วยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางธุรกิจ เนื่องจากสามารถทบทวน วิเคราะห์ และแยกแยะปัญหา ผลกระทบและพร้อมแสวงหาแนวทางในการแก้ไข

ปัญหาที่กระทบกับธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว สร้างความยืดหยุ่นและปรับตัวท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ช่วยปรับทัศนคติที่มีต่อองค์กร สร้างการตระหนักรู้ถึงตัวตน เกิดความตื่นตัว เรียนรู้ถึงแนวทางในการพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ในธุรกิจ จึงทำให้เกิดความก้าวหน้าในองค์กร วิถีคิดแบบผู้ประกอบการจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

ข้อค้นพบ / องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาวิถีคิดแบบผู้ประกอบการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน พบองค์ความรู้สำคัญที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงผลกระทบของแนวคิดแบบผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาวิถีคิดแบบผู้ประกอบการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยต้องเริ่มจากกระบวนการศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำและสมาชิกที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่ม

ทำการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาจากกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแสวงหา การส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ด้านการจัดการธุรกิจในภาพรวม ที่มีประสิทธิภาพ นำมาสู่การปลูกฝังแนวคิดในการจัดการธุรกิจแบบผู้ประกอบการ ให้เกิดขึ้นเพื่อสามารถสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชนในประเทศได้ต่อไป

รายการอ้างอิง

- กฤตินี พงษ์ธนเลิศ และ ณัฐพล อัสสะรัตน์. (2565). คิดแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur Mindset). *วารสารเอ็มดีพีโอ*, 1(1), 1-18.
- จิจริภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนาตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. [เอกสาร วิชาการ]. สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา. https://hectortarr.arda.or.th/api/uploaded_file/Smf7SYtpUONPRtakVcklo
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ์. (2563). ธุรกิจชุมชน: เส้นทางพัฒนาอาชีพและการวิจัย ในชุมชน. มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- จิราวรรณ สมหัง, สุกัญญา พยุงสิน, และ กิตติวัลย์ ทองอร่าม. (2566). การพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านต้นแบบ 9 เพ(ราะ)สุข จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 18(2), 92-100.
- จุฑามาศ มามงคล, ดาราทิพย์ สุขสำราญ, อรรวรรณ เชื้อเมืองพาน, และ วรลักษณ์ วรรณโล. (2566). การวิเคราะห์ความเสี่ยงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตระก้าหวาย บ้านหนองแรด อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. *วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 8(1), 85-99.
- ทรงยุทธ ต้นวัน และ รัชดาพร บุญกอง. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญา ท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร). *วารสาร สังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 112-126.

- ธัญญ์ชนก ไทยเจริญ. (2566). การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 10(1), 276-292.
- พระมหาสุริยัน อุตตโร และคณะ. (2562). การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการถนอม อาหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนกาหลง อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี. [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรชัย พันธุ์ดาพร. (2558). รายงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ. <https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2558/2558240240335.pdf>
- กัมภณ มณีธร. (2566). ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัด เชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และ สาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 15(1), 61-75.
- รัชพล จอมไตรคุป และ วัชรพงษ์ อินทรวงศ์. (2558). ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ. *วารสารศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 2(1), 249-290.
- สนิตเดช จินตนา และ ชีระพงษ์ ภูริปาณิก. (2563). ปัญหา ข้อจำกัด และ แนวทาง ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจ ชุมชนใน ประเทศไทย. *วารสาร การเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 12(3), 179-194.
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2554). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 1(15), 178-197.
- สมยศ ปัญญามาก และคณะ. (2559). วิสาหกิจชุมชนกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารบัณฑิตแสงไคมคำ*, 1(1), 73-88.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2565). *ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับ SME*. <https://www.sme.go.th/knowledge/>

อุทัย ปริญาสุทธินันท์. (2561). *การจัดการชุมชน*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Katalyst. (2021, March 17). *Entrepreneurship พัฒนาแนวคิดแบบผู้ประกอบการ ฉบับ Startup*. <https://katalyst.kasikornbank.com/th/blog/Pages/entrepreneurship-develops-entrepreneurial-concept-for-startup.html>

Cherry, K. (2018, January 1). *What does Mindset Mean?*. <https://www.explorepsychology.com/what-is-a-mindset/>

Pandey, Y. (2023, March 17). *Developing an Entrepreneurial Mindset: Tips and Strategies*. <https://www.linkedin.com/pulse/developing-entrepreneurial-mindset-tips-strategies-yash-pandey>